

Az emberiségért föláldozva?

Gondolatok a megváltás-elméletről

Nézetem szerint a kereszt teológiáját illető kritikákban nem az a lényeges, hogy ezt a teológiát már nem lehet közvetíteni a mai emberek számára, hanem az, hogy nem lehet összeegyeztetni azzal az evangéliummal, amelyet Jézus hirdetett. Jézus evangéliuma olyan egyszerű, hogy az ő szavaként lehetett áthagyományozni ezeket a mondatokat: „Magasztallak téged, Atyám, ég és föld Ura, mivel elrejtetted ezt a bölcsék és okosak elől, és a kiskorúaknak nyilatkoztattad ki. Igen, Atyám, így tetszett neked” (Mt 11,25-26).

A Biblia történeti-kritikai kutatásának köszönhetően napvilágra került a „húsvét előtti”, zsidó názáreti Jézus egyszerű üzenete, és bevonult a jelenlegi szellemtörténeti vitába. Üzenetét abban a mondatban lehet összefoglalni, amelyet minden gyerek megérthet, és boldog lehet tőle: „Az az Isten, aki egy több mint ezer éves történelem során feltárulkozott Izrael népének és végül a zsidó názáreti Jézusnak, feltétlen szeretettel fordul minden ember felé.”

Jézus úgy gondolta, arra kapott meghívást, hogy Isten e feltétlen szeretetének követe és „napszámosa” legyen, és sokféle módon munkálkodott róla szóban és tettben, mindenekelőtt azok számára, akik akkoriban Istentől távoliaknak vagy Isten által elvetetteknek számítottak: a kiskorú gyermekek, a nők, a tisztátalanok, a betegek, a megszállottak számára, az olyan bűnösök számára, mint a vámosok és a prostituáltak, s olykor nem zsidók számára is. Isten feltétlen szeretetét megmutató magatartása a bűnösökkel létrehozott asztalközösségében vált a legvilágosabbá s egyúttal legbotrányosabbá; az asztalközösség ugyanis általánosan az Istennel való béke közösségének számított: „Ez bűnösöket fogad magához, és együtt eszik velük” (Lk 15,2).

Viselkedését az irgalmas apáról (Lk 15,11-32) és a jóságos szőlősgazdáról (Mt 20,1-15) mondott példabeszéddel igazolta, s ezzel olyan képet rajzolt Istenről, amilyen odáig nem létezett Izraelben. Ugyanakkor számára mindenben, amit Isten általa művelt, kimondva vagy kimondatlanul a bűnök megbocsátása, s ezáltal az Isten és ember közti egészséges kapcsolat teljes helyreállítása történt meg: úgy látta, már most elérkezett Isten várt királysága, mégpedig nem végítéletként, hanem Isten irgalmasságának keresőakciójaként.

Minden teológiai és végül politikai ellenállás ellenére megmaradt az Istennel alkotott bizalmas és szerető közösségben, és kitartott Isten szeretetének feltétlensége mellett, egészen a kegyetlen ke-

reszthalálig. Szabad azt hinnünk, hogy Isten mind a tanítványok húsvéti tapasztalata, mind a Szentlélek megtapasztalása által egyszer s mindenkorra igazolta és hatályba helyezte Jézus üzenetét. Azóta a Nagypéntek az emberek által kimondott nagy NEM Jézus üzenetére, a Húsvét azonban az Isten által kimondott nagy IGEN és AMEN. Ily módon Jézus működése elszakíthatatlanul összetartozik a Nagypéntekkel és a Húsvétal.

Azonban nem csupán az akkori gondolkodásban, hanem a kereszt teológiája körüli mai vitában is az a kérdés: Isten szeretete valóban olyan totálisan feltétlen-e, ahogyan Jézus hirdette és gyakorolta? Ebben tanítványai és velük együtt Pál, valamint az egész kialakulóban lévő hagyomány sem tudta követni Jézust. Az után, hogy Messiásként azonosították Jézust, arra kényszerültek, hogy pozitív értelmet adjanak a keresztthalánnak. Alighanem a következők indították őket a kereszt teológiájának megalkotására: az az ókori alapelv, amellyel a Zsidókhoz írt levél 9. fejezetének 22. versében találkozzunk: „Szinte minden vér által tisztul meg a Törvény szerint, és vérontás nélkül nincs bűnbocsánat”; az Engesztelés napjának teológiája; az Isten Szolgája szenvedéséről és haláláról szóló teológia Izajás könyvének 53. fejezetében, továbbá az, hogy foglyai voltak az Isten haragját és a végítéletet magában foglaló apokaliptikus történelemképnek. Azt azonban nem voltak képesek felismerni, hogy az általuk megalkotott kereszt-teológia feloldhatatlan ellentmondásban áll az Isten szeretetének feltétlenségéről szóló jézusi üzenettel. Számukra kizárólag az vált fontossá, hogy megmeneküljenek Isten haragjától, és attól, hogy a végítéletben legyen részük.

Ez az oka annak, hogy a hitvallásokban egy szó sem esik Jézus evangéliumáról. Meggyőződésem, hogy a zsidó Jézus istenkáromlással tartotta volna egyenlőnek a kereszt teológiáját, illetve az ő személye ennek megfelelő értelmezését. Különben ráripakodhatott volna-e a gazdag ifjúra: „Miért nevezel jónak? Senki sem jó, csak egyedül Isten!” (Mk 10,18)? Ezt valódi jézusi mondásnak tartom, mert radikálisan ellentmond a húsvét utáni krisztológiának.

Ugyanezen a vonalon állónak látom azt a magától értetődőséget, amellyel Jézus Izrael alaphitvallásának talajára állt (Mk 12,29-31). Mindössze két olyan hely van a szinoptikus evangéliumokban – Mk 10,45: „Az emberfia nem azért jött, hogy neki szolgáljanak, ha-

nem hogy szolgáljon, és életét adja váltságdíjúl sokakért”; Mk 14,23-24: a kehelyről mondott szavak az utolsó vacsorán –, amelyből a kereszt teológiája olvasható ki; mivel azonban e két hely ellentmond a húsvét előtti Jézusnak, azt kell feltételeznünk, hogy a gyülekezet adta őket Jézus szájába, húsvét után.

Jézus etikája azonban éppen Isten szeretetének feltétlenségéből adódik: „Legyetek irgalmasok, amint [vagy: mivel] Atyátok is irgalmas” (Lk 6,36). „Szeressétek ellenségeiteket..., hogy mennyei Atyátok fiaivá válhassatok” (Mt 5,44-45). „Boldogok a békességteremtők, mert Isten fiainak fogják hívni őket” (Mt 5,9). Ilyenekként „ti vagytok a föld sója” és „a világ világossága” (Mt 5,13-14).

Mivel Isten elengedi a mi nagy adósságunkat, elvárja, hogy mi is elengedjük egymásnak kis adósságainkat (Mt 18,21-33). A Hegyi Beszédet úgy lehet felfogni mint egy olyan életnek a leírását, amely Isten szeretetére válaszol. Mindazonáltal sosem szabad figyelmen kívül hagyni: Jézus evangéliuma szerint mindig Isten teszi meg az első lépést – ahogyan emiatt Jézus is tette Zakeussal –, és várja válaszukat, hogy az Ő lenyűgöző szeretetének erejéből az Ő képmása szerinti emberekké váljunk, az emberiség javára és a bioszféra megmaradása érdekében.

Így aztán a húsvét előtti Jézust minden másnak nevezhetjük, csak „ártalmatlannak” nem – különben nem feszítették volna keresztre. És manapság éppoly veszélyes az ő evangéliuma; mert Isten feltétlen szeretetének fényében jobban megkérdőjelezne minket, és természetes gondolkodásunknak jobban ellentmondana, de egyúttal életünkre és halálunkra nézve egyaránt nagyobb jövőt nyithatna meg a húsvét fényében.

A húsvét előtti Jézus evangéliuma és a Jézusról szóló húsvét utáni evangélium közötti ellentmondás felfedezése még annyira új, olyan felforgató következményekkel jár, és ez idáig csak egy olyan kicsi kisebbség fogadta el, hogy hosszabb, széles körű párbeszédre lesz szükség, amíg általánosabban elfogadottá válik, és az egyházak a megfelelő gyakorlati következtetéseket is levonják belőle.

Peter Voß

Forrás: Publik-Forum, 2010/17

A szerző 1930-ban született, evangélikus teológus; nyugdíjba vonulása előtt 25 éven át a schwerini Schlosskirche lelkésze, azt megelőzően a schwerini Katechetikai Szeminárium rektora volt.